

Een Koereiger in Noordwijk

Hein Verkade

Verrassing

Het is 22 december en erg somber. Met recht de donkere dagen voor Kerst. Nog even de watervogels tellen bij 's Gravendijk. Wintertalingen zitten er als grauwe vlekken half verborgen in het riet, soms wat plagerig geactiveerd door de plaatselijke Meerkoet. Een Waterral gilt als een mager speenvarken vanuit het riet waar ook een paar Watersnippen goed gecamoufleerd staan. Het is het gebruikelijke beeld in deze tijd. Voordat de telescoop wordt opgeborgen toch nog even de omgeving gescand. Een helder wit vogeltje trekt de aandacht..... Hé, een Koereiger! Het is mijn eerste waarneming van deze vrij zeldzame soort in Noordwijk. Het is een goed twitchbare en weinig verstoringsgevoelige soort dus op 'Birdalert' gezet. Tot en met 26 december zien velen het witte reigertje in 'de Klei' achter boerderij 'Johannahoeve' (figuur 1). Het grote voordeel van de Koereiger is dat hij gemakkelijk waar te nemen is en zeldzaam genoeg om steeds weer op waarneming.nl te belanden. Het is vrijwel zeker steeds dezelfde vogel die waargenomen wordt. Vanuit de verre omtrek wordt er in die week geen enkele andere Koereiger gemeld.

Succesverhaal

De waarneming van de Koereiger (*Bubulcus ibis*) past in het beeld van een soort die zich succesvol uitbreidt in noordelijke richting. Steeds vaker wordt hij in Nederland waargenomen. Eind jaren zestig vestigt hij zich vanuit Spanje in de Camargue. Vrij snel worden grote delen van Frankrijk gekoloniseerd en in 2007 telt de Franse broedpopulatie reeds 14.000 paren. In de meest noordelijke kolonie bij de monding van de Somme broeden inmiddels tientallen paren (*Sovon 2018, Meininger 2022*). Hiervandaan is het nog slechts 175 kilometer tot Zeeuws-Vlaanderen; een peulenschil voor deze zwerver. Er worden ook in Nederland steeds meer Koereigers gezien en dus vooral in Zeeland. Keerzijde van deze positieve ontwikkeling is de lichte afname van de soort in het brongebied Spanje (*Keller et al 2020*). Het is daar tegenwoordig steeds vaker te droog en daar houden zij niet van. Er lijkt dus ook sprake van een verplaatsing in noordelijke richting, iets wat we met meer soorten zien gebeuren.

Na enkele mislukte pogingen vond het eerste succesvolle broedgeval in Nederland plaats in de Kop van Overijssel in 2021, toen daar drie paartjes neerstreken in de Wieden. Vorig jaar broedden zij daar opnieuw, evenals drie paar in Zeeland (*Sovon 2022*).

De meeste Koereigers worden in het zomerhalfjaar gemeld. Enkele vogels kunnen tot diep in de winter blijven hangen, zoals die in 'de Klei' in Noordwijk.

Opnieuw

Op 7 januari fietst Jos Zonneveld over de Nachtegaalslaan achter landgoed Offem. Hij ontdekt een foeragerende Koereiger tussen de schapen. Ook deze waarneming wordt gevolgd door vele andere. Tot en met 2 februari is het reigertje vrijwel dagelijks bij de schapen te vinden; er is kennelijk voldoende voedsel voorhanden. Op 3 februari verhuist de vogel naar het weiland aan de oostzijde van de N206 in de Polder Hoogeweg, hemelsbreed een paar honderd meter van de oude plek vandaan. Ook hier lijkt hij het weer prima naar zijn

zin te hebben want tot 28 februari is hij daar vrijwel iedere dag waargenomen (figuur 1).

Slaapplaats

Sinds 2009 volg ik de slaapplaats van Aalscholvers en Grote Zilverreigers langs de Grote Vijver van Nieuw-Leeuwenhorst. Op 11 januari streek er een kleine witte reiger neer tussen de

Grote Vijver Nieuw-Leeuwenhorst. Slaapplaats met Grote Zilverreiger boven en Koereiger onder. 24 februari 2023 - Foto Hein Verkade.

Grote Zilverreigers, een Koereiger.....dé Koereiger! Tijdens vervolgtellingen op 22 januari, 4 februari en 24 februari sliep het reigertje steeds langs de Grote Vijver. Het viel op dat de Koereiger relatief vroeg arriveerde ten opzichte van de Grote Zilverreigers en laag in de bosschages overnachtte. Eén keer zat de vogel minder dan een meter boven de grond.

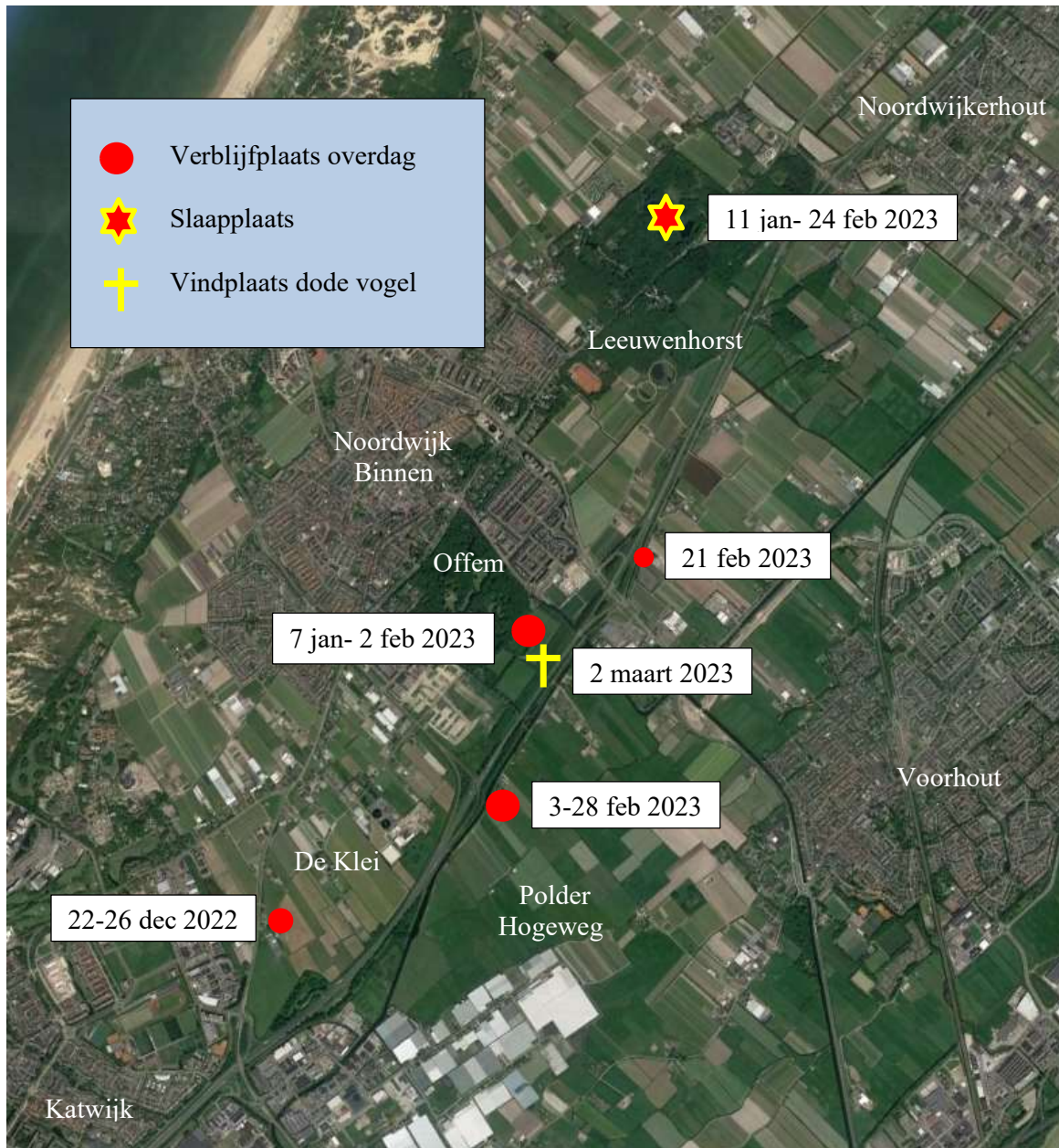
Einde

Het leek de Koereiger goed toeven in het Noordwijkse. Maar op 2 maart stuitte ik op het reigertje tijdens een live-atlating in Offem. De vogel zat ineengedoken in de groenstrook met Hulst en Els aan het eind van de Varkensboslaan achter landgoed Offem, tegen de N206. Pas toen ik hem tot op een meter benaderde, vloog hij moeizaam enkele meters verder. Dat zag er niet goed uit. Dus na de koffie weer even poolshoogte genomen en wat ik al verwachtte, was gebeurd. De vogel lag dood vlakbij de plek waar hij enkele uren eerder zat (figuur 1). Hij was dus vers dood en puntgaaf, een goede reden om hem mee naar huis te nemen en in de vriezer te leggen.

Koereiger met hangende vleugels in het bos. Het einde nadert. 2 maart 2023 - Foto Hein Verkade

Figuur 1. Plekken rond Noordwijk waar de Koereiger werd waargenomen van december 2022 tot maart 2023.

Eén vogel

Koereigers zijn zeldzaam in Nederland, maar de vogels die er verblijven, laten zich goed waarnemen én worden, gezien hun zeldzaamheid, veel doorgegeven op waarneming.nl. Hierdoor ontstaat er een goed overzicht van alle Koereigers in een bepaald gebied. In de periode december 2022 tot maart 2023 werden geen andere Koereigers gemeld in de regio binnen de stedenring Haarlem - Alphen aan de Rijn - Den Haag. Alleen tussen 6 februari en 10 maart verbleef een vogel ten oosten van Leimuiden (waarneming.nl). Dit is met zekerheid een andere reiger geweest, want de Noordwijkse vogel was op 2 maart dood.

Gezien de aansluitende waarnemingen achter Offem en die in Polder Hoogeweg betrof dit met zekerheid dezelfde vogel. Maar het feit dat ook de slaapplaats in Nieuw-Leeuwenhorst werd ontdekt in diezelfde periode en dat de vogel bij toeval dood werd gevonden, geeft een vrij uniek overzicht over de laatste maanden van de Noordwijkse Koereiger. De enige

waarneming buiten de genoemde gebieden betreft die in de Zwetterpolder langs de N206 op 21 februari in de ochtendschemer door Arjan van Egmond (figuur 1). Deze plek ligt precies tussen de slaapplaats in Nieuw-Leeuwenhorst en de verblijfplaats overdag in Polder Hoogeweg. De vogel was dus onderweg daar naar toe.

Rotterdam

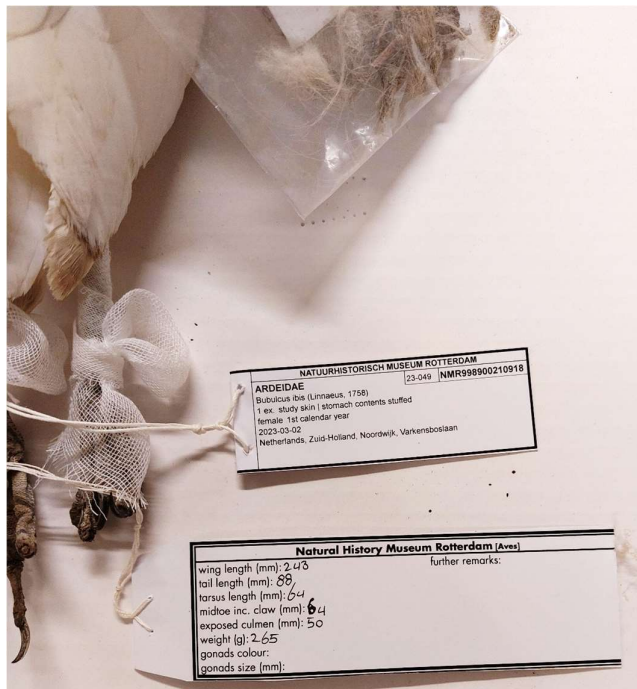
De Koereiger is niet in onze vriezer blijven liggen. De combinatie van een puntgave vogel waarvan ook veel bekend is maakte het tot een gewild onderzoeksobject. Het Natuurhistorisch Museum Rotterdam bleek zeer geïnteresseerd in de vogel. Conservator Bram Langeveld kwam hem persoonlijk bij ons ophalen. De vogel is onderzocht en gebalgd onder nummer NMR998900210918. Het bleek een vrouwtje van bijna een jaar oud te zijn. De vogel was vrij mager, met een gewicht van slechts 265 gram.

Een gezonde Koereiger weegt gemiddeld zo'n 300-400 gram (*Cramp et al 1980*). In haar maag zaten slechts wat keverschilden, resten van plantenwortels en wat wolharen.

Vrijwel alle vogels blijven voor ons mensen anoniem, het is dan ook vrij uitzonderlijk dat zoveel gegevens van deze individuele Koereiger bekend zijn geworden.

Koereiger Noordwijk nu een studieobject (foto Natuurhistorisch Museum Rotterdam).

Literatuur en overige bronnen:

Boele A. 2018. Koereiger *Bubulcus ibis*. Pp 188 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

Cramp S. & K.E.L. Simmons (red.) 1980. The birds of the Western Palearctic, Vol. 1. Oxford University Press.

Keller V., S. Herrando, P. Voříšek, *et al* (2020). European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx edicions, Barcelona.

Meininger P. 2022. Koereiger. P 851-854 in: Meininger P.L.(redactie). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Natuurhistorisch Museum Rotterdam.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2022. Zeldzame broedvogels 2022. Sovon Nieuws 2022-4: 6-9.

Waarneming.nl.

Koereiger tussen de schapen langs de Varkensboslaan – foto: Jan Hendriks

